

Ellen Hondelink

Van: Gemeente Zevenaar
Verzonden: woensdag 15 april 2020 10:44
Aan: DIV
Onderwerp: FW: aan gemeenteraden: conceptjaarrekening 2019 Regio Arnhem Nijmegen
Bijlagen: Conceptjaarverslag 2019 AB Regio Arnhem Nijmegen.cleaned.pdf; 20200414 brief jaarverslag def.pdf

Van: secretaris Regio Arnhem Nijmegen [<mailto:info@regioan.nl>]
Verzonden: dinsdag 14 april 2020 15:10
Aan: Regio Arnhem Nijmegen
Onderwerp: aan gemeenteraden: conceptjaarrekening 2019 Regio Arnhem Nijmegen

In de bijlage(n) van deze mail zijn potentiële bedreigingen verwijderd.
Klik [hier](#) als u de originele bijlage(n) toch nodig heeft (een verklaring is vereist).

Aan de gemeenteraden

Goedemiddag,

U ontvangt hierbij de conceptjaarrekening en jaarverslag 2019 van Regio Arnhem Nijmegen. De gemeenteraden kunnen een zienswijze indienen voordat dit zal worden vastgesteld.

In de bijgesloten aanbiedingsbrief is de procedure verder toegelicht.

Met vriendelijke groet,

Henk van den Berg, secretaris Regio Arnhem Nijmegen

Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem

tel. 06 46737374
www.regioan.nl

De gemeenteraden van 18 deelnemende gemeenten in
de Regio Arnhem Nijmegen.

Tevens aangeboden aan de leden van het Bestuurlijk Overleg

Datum : 8 april 2020
Uw kenmerk : -
Ons kenmerk : 454342
Contactpersoon : Henk van den Berg
Telefoonnummer : 06-46737374

Onderwerp: Voorlopige jaarrekening & jaarverslag 2019.

Geachte leden van de raad,

Samenvatting

De gemeenteraden worden uitgenodigd een zienswijze over de voorlopige jaarrekening 2019 van de Regio Arnhem Nijmegen naar voren te brengen voor 10 juni 2020. De jaarrekening is opgenomen in het Jaarverslag 2019.

Achtergrond

Op grond van artikel 10 van de regeling zendt het bestuur van het gemeenschappelijk orgaan voor 15 april de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten. De raden kunnen een zienswijze over de jaarrekening naar voren brengen alvorens deze wordt vastgesteld. Het Algemeen Bestuur is voornemens de jaarrekening op woensdag 17 juni 2020 vast te stellen. Graag ontvangen wij een eventuele zienswijze voor woensdag 10 juni 2020.

Jaarrekening 2019

De voorlopige jaarrekening, zoals deze door het Algemeen Bestuur op 12 maart jl. is vastgesteld, sluit met een overschot van € 84.368.00. Het Algemeen Bestuur stelt voor dit resultaat bij de regio te laten. Bij de behandeling van de voorlopige jaarrekening is vanuit het PFO Economie het verzoek gedaan een deel van het voordelig resultaat te gebruiken voor een actueel concreet project (House of Skills). Het Algemeen Bestuur heeft daarop het Voorzittersoverleg gevraagd te inventariseren welke concrete initiatieven er nog meer zijn en op korte termijn het Algemeen Bestuur een voorstel voor te leggen. Dit bedrag maakt het mogelijk om actuele initiatieven snel van cofinanciering te voorzien zonder daarvoor de bekende 'collectemethode' te gebruiken om binnen een PFO middelen te organiseren. Onderdeel van de jaarrekening van het Gemeenschappelijk Orgaan is de verantwoording door de Stichting Economic Board van de door de 18 gemeenten beschikbaar gestelde inwonerbijdrage (€ 1,00). Het jaarverslag 2019, met de jaarrekening 2019, is gepubliceerd op de website van de Economic Board en bereikbaar via navolgende link: <https://theeconomicboard.com/nieuws/jaarverslag-2019/>.

Slot

Mocht u naar aanleiding van deze brief nadere informatie of een toelichting wensen, dan kunt u zich wenden tot de secretaris (06-46737374 of info@regioan.nl).

Namens het Algemeen Bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen,

Ahmed Marcouch
Voorzitter

Henk van den Berg
secretaris

Bijlagen: 1

Jaarverslag 2019

Regio Arnhem Nijmegen

Bureau Brussel
The Economic Board

Voorlopige jaarrekening & jaarverslag vastgesteld in het Algemeen Bestuur van 11 maart 2020.

GEZONDE
GRÖEI

Samenvatting

40 nieuwsberichten op de website

8 nieuwsbrieven Regio

7 Brussels Lof

Meer dan **750** abonnees in totaal

25 vlogs

Democratiefestival

EWRC
45deelnemers
Regio
9000Europa
BureauBrussel

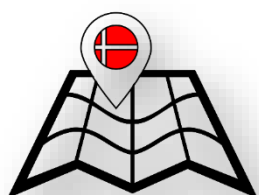
- 5 Voorzittersoverleggen
- 4 RegioOverleg(t) dagen
- 2 RegioOntmoet ochtenden
- 1 ontmoeting GS - VO

Novi
propositie

60 bestuurders

RegioReis Aarhus

Versterking van samenwerken

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2019	1
Samenvatting.....	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Jaarrekening 2019	5
Een terugblik.....	6
Boardlid	6
Democratiefestival	6
Regioreis	7
Versterkingsproces	10
BT Event.....	10
European Week of Regions and Cities.....	10
NOVI propositie	10
Communicatie	11
Bestuurlijke tafel	11
PFO Duurzaamheid.....	12
PFO Economie	13
PFO Mobiliteit.....	14
PFO Wonen.....	15
Bureau Brussel.....	17
Bijlage 1 Organogram	18
Bijlage 2 Het team	19
Bijlage 3 Missie van Bureau Brussel	20

Portretfoto's van burgemeesters Marcouch en Van Eert: Masha Bakker.
Andere foto's zijn uit eigen beheer.

Inleiding

Dit jaarverslag is bedoeld om allen die betrokken zijn bij de regio, raadsleden, bestuurders, partners, te informeren over de voortgang van de regionale samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen. Een samenwerking die zich sinds 2016 richt op vier domeinen waarop 18 gemeenten zich gevonden hebben om lokale uitdagingen op de schaal van de regio Arnhem-Nijmegen aan te pakken.

Jaarrekening 2019

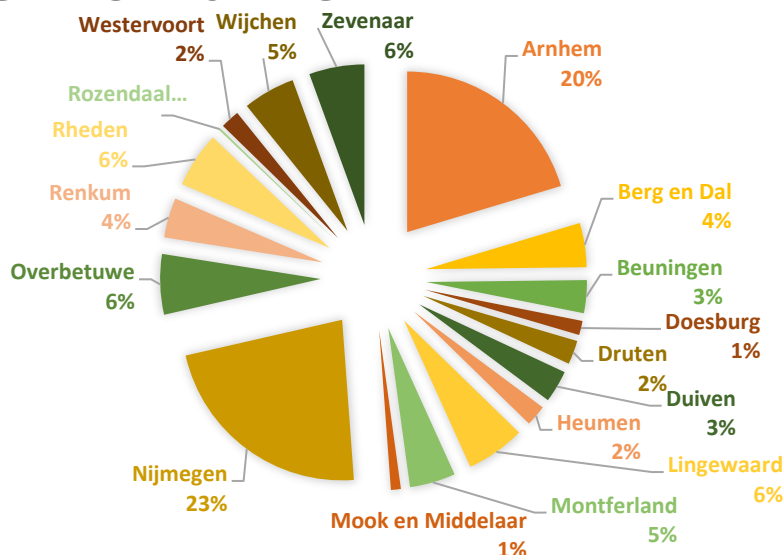
De administratie van de regio wordt verzorgd door de gemeente Arnhem. Hieronder treft u het overzicht aan zoals dat door de gemeente Arnhem beschikbaar is gesteld. De cijfers komen - uiteraard- overeen met de boekhouding van de gemeente Arnhem. Accountantscontrole wordt uitgevoerd conform de daartoe strekkende regels van de gemeente Arnhem.

Totale baten	Begroot	Werkelijk
Gemeenschappelijke bijdrage	1.463.557	1.463.557
Lasten		
Economic Board	778.488	778.488
Bureau Brussel	298.000	265.648
Bureau Regio	365.306	281.741
Regiodag	11.000	10.694
Communicatie	6.000	9.728
Overig	4.763	
<i>BT Event</i>		12.000
<i>Novibod</i>		19.948
<i>Representatie</i>		942
Totaal lasten	1.463.557	1.379.189

De inwonerbijdrage voor 2019, groot € 1,88 per inwoner, is van alle 18 gemeenten ontvangen, gebaseerd op het inwoneraantal per 1 januari 2019. Van dit bedrag is € 1,00 in twee termijnen overgemaakt aan de Stichting The Economic Board. Het jaarverslag over 2019 van The Economic Board vindt u op de website www.economicboard.com of via deze link theeconomicboard.foleon.com/jaarverslag/jaarverslag-2019/.

Het jaar sluit met een overschot van € 84.368,00. De uitgaven komen nagenoeg overeen met de begroting. Meest opvallende afwijking is Bureau Regio. De afwijking wordt veroorzaakt door de lagere kosten voor de 4 PFO-secretarissen. Niet alle secretarissen zijn per 1 januari 2019 formeel gestart en de werkelijke vergoedingen aan de 3 gemeenten waren lager dan in 2018 begroot vanwege een andere rekenmethodiek. Deze financiële verantwoording ziet op de begroting van het Gemeenschappelijk Orgaan. De programmagelden die door de PFO's, veelal via de 'collectezaak-methode', worden binnengehaald bij de deelnemende gemeenten of met een bijdrage van de provincie Gelderland, worden via het betreffende PFO verantwoord.

VERDELING INWONERS PER GEMEENTE

Een terugblik

Boardlid

Sinds oktober 2019 is Carol van Eert als lid verbonden aan The Economic Board.

Als lid van The Economic Board vertegenwoordig ik de inbreng van de zestien gemeenten, die naast de steden Arnhem en Nijmegen de Regio Arnhem Nijmegen vormen. Door goed in verbinding te staan met alle gemeentebestuurders kan ik boodschappen voor de Board bij hen ophalen en tegelijkertijd de keuzes en werkwijzen van de Board uitleggen en vertalen. Ik doe dat met enthousiasme en vooral plezier omdat ik sterk geloof in samenwerking.

Democratiefestival

Het eerste landelijke Democratiefestival werd in de regio georganiseerd. Gemeente Nijmegen ontving op 30 en 31 augustus duizenden geïnteresseerden. Het was een unieke gelegenheid voor persoonlijke ontmoetingen tussen burgers, landelijke, regionale en lokale politici, maatschappelijke organisaties en bestuurders.

Democratiefestival - Regio Arnhem Nijmegen was erbij!

Democratie is iets om te koesteren en zuinig op te zijn. En af en toe heeft onze democratie ook onderhoud nodig. Op deze wijze werd het Democratiefestival (30 en 31 augustus) op het eiland Veur Lent gepresenteerd. Jong, oud, bekende en onbekende Nederlanders, politici, maatschappelijke organisaties en bedrijven ontmoette elkaar en gingen met elkaar in gesprek.

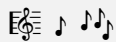
Toen tijdens het zomerreces de gelegenheid zich voordeed om op de zaterdag een partnertent te gebruiken is direct toegehaapt. De regio is er vervolgens in geslaagd in een zeer korte tijd een aantrekkelijk programma te presenteren. Dit was mogelijk dankzij de betrokkenheid van The Economic Board, de Euregio Rijn Waal en de gemeenten Rheden, Arnhem en Nijmegen.

Regioreis

Met de volgende woorden van de voorzitter opende de reisgids voor de regioreis 2019 van 8 t/m 10 mei:

Wij gaan op reis naar Denemarken en nemen mee... als eerste onze belangstelling voor de Deense milieu-oplossingen en bovendien onze eigen praktijkervaringen met de Gelderse energie-innovaties. Zeker met Aarhus en Samsø, gaan wij als regio een mooie match maken: de middelgrote stad aan de haven en de hechte gemeenschap op het nabijgelegen eiland. Een delegatie van ca. 60 bestuurders en partners in de regio kregen een afwisselend programma voorgeschoteld in Aarhus en op het eiland Samsø, alwaar we door de burgemeester Marcel Meijer, een geboren Nederlander, allerhartelijkst werden ontvangen. Tijdens de reis werden vele indrukken opgedaan en kennis vergaard. Deze werden allemaal meegenomen naar Nederland waarbij het ook zeer belangrijk was om als delegatie samen op te trekken om onze regio vooruit te brengen.

En de reizigers? Zij stuurden hun impressies op.

*Working ahead
Arnhem Nijmegen and Liemers on the move
Sustainable on our way
Needed a friend
And the way I feel now I guess Aarhus inspires till the end
Sustainable on our way
I'm mighty glad to say*

*Oh I'm leaving with that hydrogene car tomorrow
And I know just where it's going
Back to our region, Arnhem, Nijmegen, Liemers
Sustainable is our darling
We'll bring her home to stay
Working ahead
Arnhem Nijmegen and Liemers on the move*

*Sustainable on our way
Needed a friend
And the way I feel now I guess Aarhus inspires till the end
Sustainable on our way I'm mighty glad to say*

Peter de Baat

(naar de song *Stuck on You*, Lionel Richie)

Een mooie en nuttige reis, waarin veel contacten zijn gelegd die de komende periode belangrijk zijn bij het verder vormgeven van de regio Arnhem Nijmegen.

Het belang van samenwerken en het samen optrekken is breed gedeeld. Ik heb de gesprekken onderling als erg plezierig ervaren. Het programma was top en het hele gebeuren was perfect georganiseerd.

Alleen had op de tweede avond iets beter weer geregeld kunnen worden...

Rob van Wuijtswinkel.

Met ontzettend veel genoegen kijk ik terug op de Regioreis Arnhem Nijmegen 2019 naar Aarhus & Samsø. Als 'vreemde eend in de bijt' voelde ik vanaf het vertrek een warm welkom. Velen van de deelnemers kende al ik langer en voor de anderen was de reis een ideale gelegenheid om nader met elkaar kennis te maken. Genoten heb ik van de diverse programma onderdelen waarin klimaat, duurzaamheid en energietransitie centraal stonden. Maar zeker ook van de rondleiding de vrijdagmorgen waarbij gebiedsontwikkeling in de haven waar creativiteit met startup wordt verbonden. Het deed me denken aan een combinatie van IPKW met Coehoorn in Arnhem. Veel inspiratie opgedaan!

En natuurlijk staat bij dit soort reizen ook de onderlinge samenwerking centraal. Samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen gericht op het verder versterken van deze prachtige regio waar we als coöperatie bank ook graag onze bijdrage aan leveren.

In de regio Arnhem doen we dat met het programma Arnhem Connect, in het rijk van Nijmegen met RVN@. Programma's waarbij de thema's Circulaire Energie, Wonen, Vitaliteit & Zorg en Ondernemerschap & Innovatie centraal staan.

Genoten heb ik van het besloten diner en de vele pitches, maar zeker ook van de hilariteit er om heen. Complimenten aan de organisatie, alles was super geregeld! Dank aan alle mede reisgenoten voor jullie gastvrijheid.

Ik zie nu al uit naar de volgende regioreis Arnhem Nijmegen!

Jan Ummenthum, Rabobank Arnhem en Omstreken

Foto's aangeleverd door Rob van Wuijtswinkel

Versterkingsproces

Toen vicevoorzitter Carol van Eert tijdens de lunch van de RegioOverleg(t) op 12 december 2018 in Nijmegen zijn verwondering deelde door zijn presentatie met als titel *Samen (nog) steviger & Sterker*, stond hij aan de basis van wat later het versterkingsproces van de regionale samenwerking zou gaan heten. Na de discussienotitie van de Kring gemeentesecretarissen '*DISCUSSIONOTITIE REGIONALE SAMENWERKING samen steviger en sterker*' en de instemming van 18 colleges in april 2019, is een Stuurgroep onder leiding van burgemeester Van Riswijk van start gegaan. Nadat in juni het Plan van Aanpak gereed was, was de weg vrij om een kwartiermaker aan te trekken in de persoon van Jan Herman de Baas.

In de tweede helft van 2019 heeft het accent vooral gelegen op interactie (ontwerpen, denken, dromen & inspireren) met alle directbetrokkenen bij de samenwerking in de regio en vervolgens de fase van het maken. Het maken van een visie, agenda en opstellen van een regeling en werkwijze.

Eind maart 2020 levert de Stuurgroep de eindproducten op.

Dit proces vraagt de nodige extra van ambtenaren van de 18 gemeenten. M.n. van de leden van het projectteam wordt de nodige inzet gevraagd. Vanuit het regiobureau wordt het proces vanaf de start ondersteund. Dit legt een groot beslag op de (beperkte) capaciteit.

BT Event

Vorig jaar won Regio Arnhem Nijmegen de prijs voor meest circulaire regio. Industriepark Kleefse Waard (IPKW) deed in 2018 mee als finalist voor de meest circulaire werklocatie maar helaas zonder succes. Samen met de The Economic Board, OostNL en de provincie Gelderland was de Regio partner van het BT Event 2019 op IPKW. Dit event op 31 oktober vormde de afsluiting van een jaar waarin door de regio veel aandacht is gevraagd voor circulariteit. De trofee is in dat jaar de gehele regio doorgereisd om spraakmakende circulaire projecten en activiteiten onder de aandacht te brengen.

Tijdens het Event werd Industriepark Kleefse Waard (IPKW) dit maal de onbetwiste winnaar van de Circular Economy Award voor duurzame bedrijventerreinen. IPKW, waarmee de regio een warme band onderhoudt, heeft bewezen de meest circulaire werklocatie van Nederland te zijn.

European Week of Regions and Cities

De Regio Arnhem Nijmegen kijkt terug op een succesvolle European Week of Regions and Cities, die plaatsvond van 7 tot met 10 oktober 2019. Een bestuurlijke delegatie, aangevuld met regionale ondernemers en kennisinstellingen, bracht een vruchtbaar bezoek aan Brussel. Bureau Brussel had in samenwerking met regionale stakeholders een programma voorbereid rond de thema's (internationale) mobiliteit, energieopslag en internationale profilering. Dit uitte zich in lobbygesprekken, events, netwerkmomenten en een stand op de EWRC beurs.

NOVI propositie

Het Rijk heeft in 2019 de concept Nationale Omgevingsvisie *Duurzaam perspectief voor onze samenleving* gepubliceerd. Dit concept bevat een toekomstperspectief voor 2050. De NOVI kent 4 doelen: ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, duurzaam economisch groeipotentieel, sterke en gezonde regio's en toekomstbestendige ontwikkeling van landelijk gebied. Het Rijk stelt voor zgn. NOVI-gebieden aan te wijzen.

Gebieden waar de samenloop van verschillende nationale belangen en de omvang van de (boven-)regionale opgaven maakt dat passende oplossingen een grotere uitdaging zijn. De regio Arnhem Nijmegen heeft, samen met Foodvalley, de formele zienswijzeperiode, die liep tot 1 oktober jl., benut om met een propositie te komen. Dus geen zienswijze maar een bod! Een propositie met als titel *Naar een groene metropoolregio, Arnhem Nijmegen Foodvalley als de 5^e kroonjuweel van Nederland*. De propositie is nadrukkelijk een uitnodiging aan het Rijk; de regio presenteert zich hiermee als NOVI-gebied. Basis hiervoor is Gezonde Groei met onderliggende sectorale regionale beleidsdocumenten.

Onder aanvoering van 'bestuurlijk trekker' burgemeester Hoytink-Roubos van Overbetuwe, gaat de werkgroep verder aan de slag om de stevige ambitie verder inhoud te geven. De opzet van de inspirerende uitnodiging maakt dat dat de propositie ook gebruikt kan worden als bouwsteen voor actuele processen in de regio.

Communicatie

De uitvoering van de in 2018 door het Algemeen Bestuur aangenomen notitie *Verbetering informatievoorziening* is in 2019 stevig doorgezet. De maandelijkse nieuwbrief van de regio en de nieuwsbrief van Bureau Brussel hebben inmiddels een groot bereik en worden goed gelezen. Na elke vergadering van een PFO of het Algemeen Bestuur wordt een korte video opgenomen waarin de voorzitter verslag doet van hetgeen in de vergadering is besproken (vimeo.com/regioan).

Daarnaast wordt door het regiobureau veel aandacht besteed aan het actueel houden van de website www.regioan.nl. Met name de pagina Versterkingsproces blijkt in een grote behoefte te voorzien.

Bestuurlijke tafel

In 2019 was het RegioOverleg(t) 4 maal te gast in de regio. Het blijkt dat deze dag waarop de 4 PFO's, het Algemeen Bestuur en de Kring gemeentesecretarissen vergaderen in een behoefte voorziet. Naast vergaderen is dit een uitstekende gelegenheid voor bestuurders om elkaar te ontmoeten.

In de tweede helft van 2019 is er ook een start gemaakt met de vrijdagochtendontmoetingen van colleges (RegioOntmoet). De tweede ontmoetingen stonden beiden in het teken van het Versterkingsproces.

Het Voorzittersoverleg is vijf keer bijeen geweest. Dit overleg van de 4 PFO-voorzitter met de voorzitter en vicevoorzitter is belangrijk voor de onderlinge afstemming tussen de 4 domeinen. Ook vervult dit overleg een rol bij de voorbereiding van de agenda van het Algemeen Bestuur en afstemming met Bureau Brussel.

Op 22 oktober 2019 vond de periodieke ontmoeting van het nieuwe college van Gedeputeerde Staten plaats. Door de provinciale verkiezingen was dit de enige ontmoeting in 2019. Naast de kennismaking met het nieuwe college van GS is er gesproken over thema's binnen de 4 domeinen en de crossovers daartussen en beleidsterreinen die de 4 domeinen raken. Ook het Versterkingsproces en het proces Triple Helix 3.0 is besproken.

In 2019 is de ondersteuning van de 4 PFO's geprofessionaliseerd. Mede door de inspanningen van de Kring Gemeentesecretarissen beschikt elke PFO nu over 0,4 fte ondersteuning, die vanuit de verhoogde inwonerbijdrage worden betaald. Hiermede is definitief een einde gekomen aan de afspraak dat een voorzitter van een PFO haar/zijn eigen secretaris meebrengt.

Ook de secretaris kreeg in 2019 uitbreiding van het aantal uren van 0,4 fte naar 0,8 fte.

PFO Duurzaamheid

Start van de RES en meer

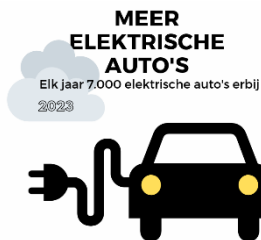
Het jaar 2019 stond in het teken van de start van de Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen (RES). Mook & Middelaar en Montferland doen hieraan niet mee omdat zij deelnemen in andere regio's. DE RES is een afspraak uit het nationaal klimaatakkoord waarmee de VNG op 29 november 2019 heeft

ingestemd. Om het RES proces in de regio goed te doorlopen heeft de werkorganisatie RES onder leiding van de procesregisseur Nicole Olland een concept startnotitie opgesteld die diverse keren in het PFO is besproken voordat deze ter consultatie werd aangeboden aan alle 16 deelnemende colleges en raden. In deze concept startnotitie stonden de uitgangspunten en spelregels voor de RES.

Alle reacties van de gemeenteraden op deze concept startnotitie zijn opgehaald en verwerkt tot een definitieve versie die na instemming van het PFO Duurzaamheid op 2 oktober opnieuw ter besluitvorming is aangeboden aan alle colleges en gemeenteraden. Verwacht wordt dat eind januari 2020 alle raden een besluit hierover hebben genomen.

Naast de RES heeft PFO Duurzaamheid zich vooral beziggehouden met de uitvoering van de 'routekaart energie-neutrale regio Arnhem Nijmegen 2050' dat als basis dient voor de regionale samenwerking op het gebied van duurzaamheid. Het betreft de onderwerpen 'verduurzamen bedrijventerreinen, duurzaam/circulair inkopen en bewustwording'. Voor deze regionale projecten zijn drie projectleiders aangesteld die dit jaar hun project uitvoeren. Op het gebied van de inkoop is het de bedoeling om een lijst op te stellen van duurzame/circulaire producten die gemeenten in regionaal verband kunnen aanbesteden.

In 2019 is naar aanleiding van de het winnen van de Circulaire Economie Award 2018, een start gemaakt met het circulair maken van de sector Grond Weg en Waterbouw (GWW). Er is een ambtelijke stuurgroep actief dat een bestuurlijk document maakt (bijvoorbeeld een intentieovereenkomst) waarmee begin 2020 door het PFO moet worden ingestemd. Dit document moet als basis dienen voor de regionale samenwerking op het gebied van de GWW sector.

Omdat de regio AN de prijs in 2018 had gewonnen, heeft zij de prijsuitreiking van de CE Award (najaar 2019) mede georganiseerd.

In 2019 waren 3 extra PFO's georganiseerd waarvan er 2 in het teken stonden van de Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen (bespreken startnotitie) en de laatste in november was gepland om kennis en ervaring uit te wisselen over participatie bij de RES en over zonne-energie bij monumenten.

PFO Economie

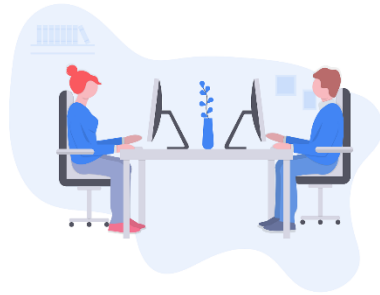
Versterking regionale economie

Ambities

Ook in 2019 hebben de leden van het PFO Economie eendrachtig samengewerkt om de regionale economie te versterken. Daarbij hebben zij 'met stip' aandacht besteed aan de uitwerking van een drietal ambities:

1. profilering, vitale binnensteden, citymarketing, vrijetijdseconomie;
2. arbeidsmarkt en werkgelegenheid;
3. circulair en duurzaam.

Er wordt met voortvarendheid gewerkt aan het concretiseren van deze ambities.

- Samen met TVAN wordt gesproken over de regionale doorvertaling van Perspectief 2030, de landelijke visie op toerisme in Nederland.
- Een groep van wethouders, ondernemers en kennisinstellingen heeft op 29 november een werkbezoek gebracht aan het House of Skills in Amsterdam. Naar aanleiding hiervan is besloten om een verkenning te starten naar een skills-based arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen.
- Met teleurstelling is de mededeling ontvangen dat de regionale aanvraag voor de MKB-deal helaas niet door de minister is gehonoreerd.
- Er zijn al tal van goede praktijkvoorbeelden op het gebied van circulaire economie in de regio te vinden. Zij vormen een belangrijke basis om op voort te bouwen.
- Het Industriepark Kleefse Waard in Arnhem ontving de prestigieuze Circular Economy Award 2019 als meest duurzame werkplek in Nederland.

Regionaal Programma Werklocaties (RPW)

De stand van zaken met betrekking tot de RPW-afspraken wordt periodiek gemonitord. De uitgiftecijfers van bedrijfslocaties kwamen daarom in het PFO Economie aan de orde. De afgelopen jaren is de verkoop van zowel lokale als regionale terreinen de afgelopen jaren voorspoedig verlopen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het goed gaat met de economische ontwikkeling in onze regio. Op basis van alle beschikbare informatie wordt gewerkt aan een advies over zowel de inhoud als het verdere proces rond het RPW. Daarover vindt begin 2020 besluitvorming plaats waarbij ook aandacht besteedt zal worden aan het toekomstperspectief van de zogenaamde XXL-logistieke bedrijven in de regio.

The Economic Board (TEB)

Het PFO economie hecht veel waarde gehecht aan de samenwerking tussen de triple-helix-partijen in deze regio. Daarom is ruim stilgestaan bij de verdere doorontwikkeling van TEB. Ook kon de vacante (overheids-) bestuurszetel bij de TEB weer worden ingevuld door burgemeester Van Eert (Rheden).

PFO Wonen

Druk op de woningmarkt

Wonen is een actueel en urgent onderwerp. Mede ingegeven door de economische voorspoed en de woningkrapte is de vraag naar woningen in de regio Arnhem Nijmegen groot. De regio behoort tot de woningmarktgebieden met de hoogste actuele woningtekorten. Dit betekent dat de aankomende jaren vele woningen moeten worden gebouwd, met name sociale- en middenhuur of goedkope koop. 2019 stond in het teken de verkenning van mogelijkheden om woningbouwplannen versneld tot realisatie te brengen.

Regionale woningbehoefteonderzoek en woningmarktmonitor

Met het regionale woningbehoefteonderzoek zijn de woningmarktontwikkelingen op regionaal, subregionaal,

lokaal en wijkniveau in beeld gebracht. De woningbehoefte en de taakstelling is divers: koop- en huurmarkt, (bijzondere) doelgroepen en woonvormen, vernieuwende woonmilieus en verduurzaming van de woningvoorraad. De uitdaging vormt het spoedig realiseren van duurzame, toekomstbestendige en flexibel in te zetten woningen voor een diversiteit aan mensen. Het onderzoek toont aan een grote opgave voor de middengroepen: middenhuur en goedkope koop.

De woningmarktontwikkelingen worden gevolgd via de regionale woningmarktmonitor (treedt juni 2020 in werking). Het biedt informatie over de bestaande woningvoorraad en de realisaties en plannen voor nieuwbouw.

Handreiking Voorzienbare bouwplicht

Voorzienbaarheid kan een instrument zijn om realisatie van woningbouwplannen te vergroten. In de subregionale Woonagenda's zijn afspraken opgenomen over het toepassen van voorzienbaarheid bij woningbouwprojecten. Voor gemeenten die daarmee aan de slag willen is de handreiking Voorzienbare bouwplicht opgesteld. Het voorziet in praktische handvatten, tips en voorbeelden om bij te dragen aan een voorzienbare bouwplicht.

Lobby bij het Rijk

De verhuurdersheffing is een doorn in het oog van woningcorporaties en gemeenten. Om woningcorporaties en andere verhuurders sneller en meer kwalitatief goede en betaalbare woningen te bouwen vraagt de Regio AN begin 2019 middels een brief de Tweede Kamer aandacht te hebben voor de grote lastendruk op woningcorporaties. In november verzoekt de Regio AN de Tweede Kamer de voorgestelde verdelingssystematiek van de korting op verhuurdersheffing te wijzigen. Hier is vervolg aan gegeven.

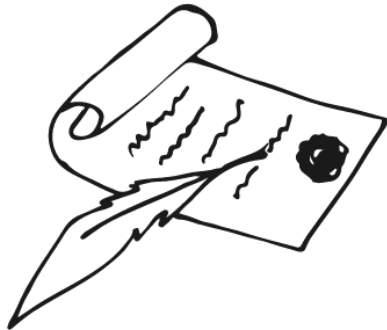
Woondeal en Verstedelijkingsstrategie

Met succes brengt de gemeente Nijmegen bij Rijk de druk op de woningmarkt in de regio Arnhem Nijmegen onder de aandacht. De regio en de provincie mogen met het Rijk een Woondeal sluiten. De Woondeal behelst een langjarige samenwerking van overheden, woningcorporaties, marktpartijen en zorgorganisaties, waarbij met een gezamenlijke inzet van instrumentarium en (financiële) middelen de woningbouwproductie versneld wordt gerealiseerd. Het bevat onder meer afspraken op het gebied van complexe en integrale binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen, betaalbaarheid van de voorraad, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken. Op basis van de Woondeal maken de woningcorporaties in de regio aanspraak op de maximale korting op de verhuurdersheffing van 25.000 euro.

De Woondeal loopt voor op de verstedelijkingsafspraken die de regio samen met de regio Foodvalley maakt met het Rijk. De integrale strategie voor de middellange termijn waarin de verstedelijkingsopgave in samenhang

met onder meer de opgaven voor bereikbaarheid, energietransitie, kwaliteit van de leefomgeving, water, landschap en klimaatadaptatie worden gezien, worden uitgewerkt in 2020.

Actualisatie Huisvestingsverordening

Op 1 januari 2020 is de nieuwe Huisvestingsverordening in werking getreden. Met de Huisvestingsverordening wordt de schaarse woonruimte in de betaalbare huur op regionale schaal toegewezen. Het aantal wijzigingen is beperkt. Belangrijke punten zijn onder andere dat statushouders urgente woningzoekenden blijven, dat er sancties worden gesteld bij no show en een verbetering van het gelijktijdig aanbieden van beschikbare woningen door de woningcorporaties.

Subregionaal

De drie subregio's geven uitvoering aan de subregionale woonagenda's. Daarnaast heeft de subregio Liemers onder meer een onderzoek laten uitvoeren naar de huisvesting van arbeidsmigranten, in de subregio Arnhem en omgeving is er onder andere aandacht geweest voor de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en de subregio Nijmegen heeft een uitvoeringsagenda opgesteld voor bij de subregionale woonagenda. Ook het onderwerp woonwag- en standplaatsen beleid wordt subregionaal niveau opgepakt.

Bureau Brussel

Hoogtepunten en resultaten

Voor de regio Arnhem Nijmegen was 2019 een bewogen Europees jaar met als onbetwiste hoogtepunten onze deelname aan de European Week of Regions and Cities, de succesvolle Europese lobby voor de ICE via Arnhem naar Berlijn, een druk bezochte conferentie over energieopslag in Brussel, het binnenhalen van de prestigieuze Polis conferentie en het binnenhalen van zeven Europese subsidieprojecten.

Projecten: De Europese Commissie honoreerde de volgende 7 Europese projecten die mede door onze regio waren ingediend: digital support for the repair economy (circulaire economie), eHUBS (elektrische mobiliteit), HECTOR (huisvuilwagens op waterstof), Sumps-up (duurzame mobiliteit), H2ships (volgen onderzoek waterstof schepen), InDemand (zorginnovatie), en B-solution (grensoverschrijdende arbeidsmarkt). De projecten ELLO (stadsdistributie) en MADAME (luchtkwaliteit) werden helaas afgewezen. Verder slaagden we er in 2019 in om 7 nieuwe Europese projectaanvragen op uiteenlopende terreinen in te dienen. In de loop van 2020 zal duidelijk worden welke van deze projecten door mogen naar een volgende ronde en/of gehonoreerd zullen worden. Een onderzoek van het bureau ERAC in opdracht van de provincie Gelderland laat zien dat in de programma periode 2014-2020 tot nu toe **654 miljoen euro** aan Europese subsidiegelden in Gelderland is geland, waarvan **320 miljoen** in de regio Arnhem Nijmegen terecht, vooral direct (zonder tussenkomst van de overheid) bij kennisinstellingen (met name Radboud Universiteit) en bedrijven. Dat is een bemoedigend resultaat, en laat tegelijkertijd zien hoe groot het potentieel aan Europese subsidiekansen is.

Partners: in 2019 heeft Bureau Brussel veel energie gestoken in het versterken van partnerschappen, zowel binnen als buiten de regio. Via VNO-NCW, de Economic Board en Kiemt, maar ook direct richting individuele bedrijven hebben we de banden met ondernemers uit de regio aangehaald en hen in positie gebracht voor Europese lobby en/of subsidie aanvragen. Voorbeelden zijn de Brusselse lobby rond het thema energie opslag (met o.a. Hymatters) en een subsidie aanvraag voor elektrische laadinfrastructuur voor de scheepvaart, met ENGIE en BCTN. Ook op Europees niveau werden partnerschappen versterkt. Onder anderen traden we als regio toe tot ACRplus, het Europese netwerk van regio's en steden op het gebied van circulaire economie en waren we actief in twee zogeheten S3 platform, een op het gebied van waterstof en een dat zich bezighoudt met geothermie. In 2020 moet dit leiden tot aanvragen met deze partners.

Profilering: tijdens de European Week of Regions en Cities was de Regio Arnhem Nijmegen nadrukkelijk aanwezig met twintig bestuurders en organiseerden we een goed bezocht evenement (met 165 deelnemers) over energie opslag en management in de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging te Brussel. Ook onze lobby voor de ICE naar Berlijn via Arnhem had succes: onder anderen sprak de Nederlandse Europarlementariër Caroline Nagtegaal (VVD) zich publiekelijk uit voor deze variant. Een ander hoogtepunt was het binnenhalen van de Polis conferentie. Deze toongevende conferentie op het gebied van mobiliteit zal op 2 en 3 december 2020 plaatsvinden in Arnhem. We verwachten zo'n 500 deelnemers uit heel Europa.

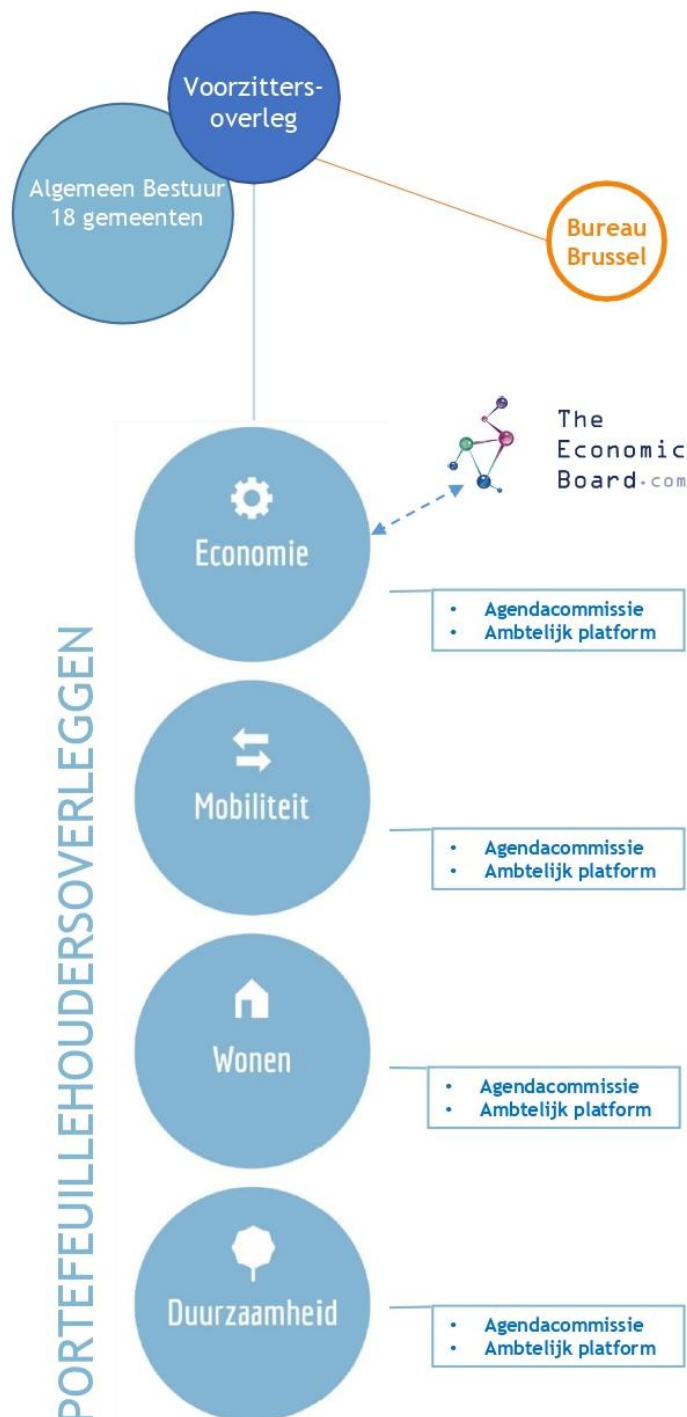
Bijlage 1 Organogram

Inrichting van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Provincie

Rijk

Europa

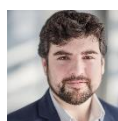
Bijlage 2 Het team

Henk van den Berg
Secretaris

Rachel Drosterij
Managementassistent &
Communicatie

Arnout Smit
Bureau Brussel
Adviseur Europese Zaken

Geert Ritsema
Bureau Brussel
Adviseur Europese Zaken

Ferit Bahceci
Bureau Brussel
Trainee

PFO-secretarissen

Patrick Aelmans
PFO Duurzaamheid

Yvonne Hazelaar
PFO Economie

Suzanne Hesseling
PFO Mobiliteit

Elke Dreier
PFO Wonen

Bijlage 3 Missie van Bureau Brussel

Health in 2030 dé internationale proeftuin voor innovaties in health en life sciences

Projecten

Ingediend: H2020 voorstel met Arnhem, Nijmegen, RU, VHL over groene oplossingen voor gezonde wijken (Liveable Cities) (succesvol 1e fase, 2e fase nu afwachten)

Ingediend en afgekeurd: Projectvoorstel Horizon 2020 Diabetes en Health Valley

Ontwikkelen: TopFit programma Oost-Nederland versterken richting Horizon 2020 (oa. advies over reference site)

Uitvoeren: InDemand: Oost Nederland en Rijnstate partner in project over stimulering zorginnovatie (gepromoot in Brussel en partners gehost)

Verkend en gesprekken tijdens Health Valley Event met EU regio's: Europese mogelijkheden voor verbinden internationale health campussen en startupprogramma's in Europa

Verkend en uitgewerkt: projectmogelijkheden met netwerkpartners in CORAL en ERRIN, samen met Health Valley partners

Geadviseerd, aan EU partners gekoppeld en ingediend: mogelijkheden 'AAL-programma' voor oa. ICT-based bedrijven in zorg (Bob de Bot)

Ontwikkelen en 1^e fase ingediend: Robust project, obesitas aanpak in wijken Interreg NWE, met Arnhem, GGD en Rijnstate

Ingediend en afgekeurd: MOVE-KIT met Arnhem, Nijmegen, HAN en Health Valley

Geadviseerd: projecten Artificial Intelligence voor Health (SERENUS)

Advies: projectkansen voor Novitech Campus en C-ITC

Profilering

Ontwikkeld met OostNL, oa. tijdens Health Valley Event: Communicatie en activiteiten in het kader van het innovatieprofiel: concepts for a healthy life

Versterkt, EU regio's uit CORAL betrokken in workshop, gekoppeld aan Nijmegen + Brussel promotie: Internationaal programma Health Valley event (met CORAL)

Geadviseerd: GO (gezond onderweg) Rijnstate en TopFIT aanmelden als EU Reference Site in EIP AHA

Georganiseerd: InDemand workshop met deelnemende EU regio's en Europese Commissie over innovatie health startups in zorgsector

Partners

Europese regio's betrokken: Internationalisering Health Valley event

Deelname: CORAL netwerk Europese Health regio's

Deelname: ERRIN WG Health

Advies aan Nijmegen: verkenning uitwisseling en wederzijdse versterking Health clusters (startups, scaleups)

Public Affairs

Geen activiteiten

Policy

Verkenning mogelijk Urban Agenda Partnership Health

Energy

“In 2030 moet ca. de helft van het totale energieverbruik bespaard dan wel duurzaam zijn opgewekt, wijken moeten van het aardgas af en er moeten duurzame warmtebronnen komen.”

+ Economische Hotspot Energy
+ European Green Capital legacy

Projecten

Advies: Arnhem Hotspot Energy over projectmogelijkheden New Energy Living Lab en fonds/EIB. oa. EFRO aanvraag

Advies in Arnhem en Nijmegen: ELENA/Project Development Assistance verkenning klimaatfondsen regio

Ontwikkeld: mogelijkheden PowertoPower managementsysteem IPKW (leads bij partners)

Advies: NextGarden over Europese projectmogelijkheden opslag warmte/geothermie (paste niet in timing en inhoud). Verder en concreter 2020

Geadviseerd: over Europese kansen lopende projectvoorstellen binnen PFO duurzaamheid, regionaal icoonprogramma slimme duurzaamheid (energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit), Energy Made in Arnhem, duurzaamheidsoverleg Nijmegen, en projecten regionale gemeenten.

Ingediend, succesvol 1^e fase, 2^e fase afwachten: H2020 voorstel met Arnhem, Nijmegen, RU over groene oplossingen voor gezonde wijken (Liveable Cities)

Ingediend *afgekeurd*: FLASH (waterkracht): Provincie trekt, Overbetuwe/Renkum associated

Ingediend *goedgekeurd*: H2Ships (Nijmegen follower)

Ontwikkelen: Energiearmoede voorstel richting Interreg NWE

Ontwikkelen: LIFE en Arnhem klimaatadaptatie voorstel

Geadviseerd: Batterij/chipfabriek helpen vestigen met Europese investeringen

Verkenning: Geothermie projectmogelijkheden

Aangedragen: H2020 project voor Power2Nijmegen, Nijmegen geen capaciteit dus er uit

Ontwikkeld: Energiearmoede H2020

Ontwikkelen: '1 miljoen woningen Energieneutraal'

Verkennen: warmtenet, oppervlaktewater

Advies en verbonden aan LIFE subsidie: Rivierklimaatpark IJsselpoort. Sterkere klimaatadaptatie en economische mogelijkheden Rheden, Westervoort, Duiven, Zevenaar, Arnhem

Advies kansen voor projectenlijst Druten en Wijchen (eHubs, Liveable Cities, schone scheepvaart, geothermie)

Aanhaken Overbetuwe en Renkum bij Interreg NWE aanvraag provincie voor waterkracht Driel (afgekeurd)

Profilering

Bijdragen en lobbyen voor (succes): NRW/NL conference Energy naar de regio

Niet ingediend door Arnhem: Trolley 2.0 mogelijk EU Sustainable Energy Award

Georganiseerd: Hotspot Energy: profileringsmogelijkheden (filmmateriaal voor Brussel, lobbyfiche opgesteld)

Georganiseerd: Mogelijk EWRC 2019 energieopslag event (x deelnemers, x high level, ...)

Uitwerken en uitdragen: Nijmegen European Green Capital legacy . deelname Green Capital netwerk, deelname high-level R20 conferentie Wenen met wethouder Tiemens

Verbinden: INNOVATE festival versterken en internationaliseren (advies en project deelname Duitse partners en ERRIN regio's)

Gewonnen: EU 'Regiostars' award voor Climate Active Neighbourhoods project met Arnhem voor beste EU project

Partners

Deelname: ERRIN WG Energy:

- Geothermie bijeenkomst tijdens EU Sustainable Energy Week
- Energy Efficiency MKB Declaration
- Opslag energie workshop

Deelname: HyER netwerk waterstof en elektromobiliteit

Organiseren: Climate Active Neighbourhoods EU Final Conference 2019 in Arnhem (April)

Advies: deelname Europees S3 platform batteries (OostNL volgt)

Toegetreden: deelname S3 platform Waterstof met ca. 34 andere EU regio's, Kiemt, OostNL, Provincie Gelderland en Cleantech Regio

Verkend samenwerkingskansen Schotland: warmte en geothermie

Public Affairs

Lobby en gezamenlijke deelname Nederland aan EU Battery Alliance: energy ecosysteem bij op te richten EU accufabrieken (EZK neemt niet deel)

Lobby: Legacy Nijmegen Green Capital 2018: lobby voor succesvol vervolg

Lobby voor aansluiting Nederland/EZK bij European Battery Alliance met daarin regionale batterij initiatieven

Policy

Volgen en lobby: Toekomst EU budget ontwikkelingen voor energy mogelijkheden (oa. in EFRO toekomst)

Lobbyfiche ten behoeve van Energieopslag en MKB in Think East verband

Duurzame Mobiliteit

Regionale bereikbaarheidsaanpak robuust, duurzaam & slim

“het vervoer moet slimmer en nog schoner worden en zoveel mogelijk geëlektrificeerd worden”

Projecten

Geadviseerd: Europese kansen lopende projectvoorstellen binnen PFO mobiliteit, afzonderlijke gemeenten en overige partijen actief op duurzame mobiliteit (bijv. HAN, Connexxion, stadslogistiek, CMC etc.).

Geadviseerd: projectmogelijkheden alle regiogemeenten, ook aan de hand van projecten onder regionale bereikbaarheidsaanpak en investeringsagenda (waterstoftankstation auto's, personenauto's en huisvuilwagen)

Ingediend en afgekeurd: Stadslogistiek 'ELLO' richting H2020

Ingediend en afgekeurd: voorstel 'MADAME' H2020 luchtkwaliteit slimme metingen en actief parkeermanagement

Ingediend *goedgekeurd*: E-Hubs: hubs uitrollen voor elektrisch deelmobiliteit in de regio

Ingediend en afgekeurd: Railterminal Gelderland ingediend voor EU subsidie (door Provincie Gelderland)

Ingediend *goedgekeurd*: Waterstof vuilniswagen HECTOR met Arnhem, HAN en SUEZ

Uitgewerkt: schone binnenvaart (CLINSH 2.0 / PortLiner met EIB).

PortLiner EIB gesprek.

EFRO aanvraag Nijmegen/BCTN/Engie.

H2020 urban nodes aanvraag

Advies: Europese mogelijkheden grensoverschrijdende gebiedsontwikkeling Montferland-Zevenaar-Emmerich (Euregionaal aanvragen en lobby in Brussel voor meer mogelijkheden)

Verkend: Proeftuin Urban Mobility / acceleratorprogramma Clean Mobility Center

Georganiseerd: Rheden mobiliteitshubs aansluiten bij EU project (follower gemeente in eHUBS project Rheden, Beuningen, Wijchen en Renkum)

Profilering

Advies maar niet aangemeld door Arnhem: mogelijk Trolley 2.0 /EBUS2020 voor EU Sustainable Energy Award
Uitdragen en voortbouwen: Legacy Velo-city 2017
Binnengehaald en organiseren: Polis 2020 conferentie naar de regio
Presentatie en bestuurlijke deelname in Polis 2019 conferentie over duurzame internationale mobiliteit vanuit de regio (link Berlijn)
Bijdrage in Thinking Cities Magazine (Polis)
Presentatie over new mobility services tijdens European Week of Regions and Cities
Presentatie bij verscheidende Brussel bijeenkomsten Polis, ERRIN, ECF en HyER
Partners
Deelname: ERRIN WG Transport
Deelname: HyER
Deelname: Polis (incl. deelname Management Committee)
Negatief advies: deelname in New Mobility Services EIP
Negatief advies: deelname S3 platform Safe and Sustainable Mobility
Deelname in Think East Netherlands met kennisinstellingen, regio's en ondernemers
Oprichting platform binnen Polis voor Small and Medium Cities ('G40 op EU duurzame mobiliteit')
Public Affairs
Lobbyen voor Schone Binnenvaart (voortbouwen op Nijmegen Declaration). Succesvolle lobby tijdens EWRC bij Europees Parlement en Europese Commissie
Lobby voor ICE sneller, betrouwbaarder, vaker. Succesvolle lobby tijdens EWRC bij Europees Parlement en Europese Commissie, met oa. persaandacht voor positie regio ten opzichte van Berlijn.
Verstevigen mogelijkheden grensoverschrijdende gebiedsontwikkeling. Eerste aanzet lobby tijdens EWRC, voorlopig nog geen mogelijkheden (behalve euregionaal)
Ondertekenen verkeersveiligheidsverklaring Polis/Eurocities
Policy
Urban Agenda Partnership Urban Mobility Actieplan uitgevoerd met aanbeveling beter EU beleid, betere kennisdeling en betere funding. Samen met oa. Karlsruhe, Finland, Eurocities, Polis

Circulaire Economie

“In 2050 moet de economie circulair zijn. In 2030 moet het restafval in 50% zijn verminderd tov 2016.”

Projecten

Adviseren: mogelijkheden regionale investeringen versterken met Europese middelen (Europese Investeringsbank)

Adviseren: over Europese mogelijkheden voor projectenlijst onder investeringsagenda

Indienen: Digital Support Repair Economy projectvoorstel

Ontwikkelen: Living Lab Circular Economy

Adviseren: Climate KIC en WK Volleybal circulair

Ontwikkelen : Feed the City Project

Profilering

Deelname EU GLOBE conferentie in Europees Parlement met Harriët Tiemens

Partners

Deelnemen: Peer2Peer Leuven en Ierse steden

Organiseren: Werkbezoek Duitse en Vlaamse steden aan regio AN

Voorstellen: Lidmaatschap ACR+

Public Affairs

Voorstellen: lobbyagenda Circulaire Economie

Policy

Geen activiteiten

Algemeen en overige doelen

Projecten

advies: AMIF aanvraag Arnhem: Asiel, Migratie en Integratiefonds

Geadviseerd: mogelijkheden gemeente voor bijdragen open wifi in gemeenten met behulp van WIFI4EU

Ontwikkeld: aanvraag Privacy/IRMA

Geadviseerd over kansen: Europese mogelijkheden oprichting C-ITC, chiptechnologie centrum Nijmegen

Ingediend, goedgekeurd en uitgevoerd: B-solutions grensoverschrijdende arbeidsmarkt voor nietEU studenten in Duitsland

Kans aangedragen voor samenwerking The Economic Board, RU en bedrijven voor EU subsidie AI center

Profilering

Bijdragen: Innovatieprofiel Think East Netherlands

Doorontwikkelen: Communicatiestrategie: ?

- Internationaal / i-want.eu
- Twitter/social media
- Nieuwsbrief (doelgroep, regelmaat, doel, blogs stakeholders)

Advies: Gewezen op kansen EU GreenDeal voor de regio Arnhem Nijmegen

Organiseren: European Week of Regions and Cities met deelname bestuurders en organisatie workshops, gesprekken en programma. Succesvolle deelname, positieve feedback en veel nuttige inhoudelijke leads voor lobby met Europarlementariërs, Rijk en Europese Commissie

Ingediend en afgewezen: aanmelding regio voor European Capital of Smart Tourism. Samenwerking Doesburg, Berg en Dal, Arnhem, Nijmegen en Visit Arnhem Nijmegen

Partners

Negatief advies: lidmaatschap Eurocities. Te weinig capaciteit in regio

Hulp organisatie: Regioreis 2019

Georganiseerd: Werkbezoek gemeenteraad Westervoort aan Brussel

Organiseren: overige werkbezoeken (HAN, Startup Arnhem Nijmegen, trainees Arnhem Nijmegen Provincie,

Gekoppeld en geadviseerd: Rheden over Global Goals aanpak

Meewerken aan regionaal versterkingproces: advies over Europese inzet

Meewerken en advies voor HAN European Studies curriculum

Public Affairs

Uitgewerkt: lobbyfiches op mobiliteit en energie

Volgen: EU budget/subsidiekansen post 2020

Volgen: Brexit mogelijkheden en bedreigingen voor de regio

Verkennen: mogelijkheden High Tech ontwikkelingen in de regio

Policy

Geen activiteiten

